

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / URL časopisu: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Vladimír Andrassy
Article / Článok: Slovenská republika v operáciách NATO po summite vo Varšave
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2019.22.1.80-107>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

ANDRASSY V. 2019. Slovenská republika v operáciách NATO po summite vo Varšave. In *Politické vedy*. [online]. Vol. 22, No. 1, 2019. ISSN 1335 – 2741, pp. 80-107. Available at: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2019.22.1.80-107>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

SLOVENSKÁ REPUBLIKA V OPERÁCIÁCH NATO PO SUMMITE VO VARŠAVE

SLOVAK REPUBLIC IN NATO OPERATIONS AFTER THE WARSAW SUMMIT

Vladimír Andrassy*

ABSTRACT

Efficient security and defence are critical for the preservation of values important to the citizens, such as freedom, sovereignty, territorial integrity, democratic order, protection of life, health and basic rights and freedoms, ability to fulfil the country's obligations arising out of international treaties and agreements, as well as the capability to resolve critical situations and to face threats of violence and aggression. The Armed Forces of the Slovak Republic are created for the purpose of preserving peace and security, providing the defence of the state and fulfilling the country's obligations arising out of international treaties. The present study addresses the issue of the Armed Forces of the Slovak Republic deployment in NATO operations after the Warsaw Summit. In addition to operations and missions, NATO and its allies and partners are involved in many other activities such as defence and political reforms, military planning and exercise, scientific cooperation and research, information sharing or humanitarian aid. The results show that the humanitarian and ethical aspects of resolving international disputes and crises are of increasing importance. They have a growing influence on political decisions whether to use the armed forces and on the limiting needs for their deployment. The Armed Forces of the Slovak Republic must develop its cooperation with NATO countries in future, participate in the operations/missions and support the peace and security on the international scene.

Key words: NATO, Alliance, operation/mission, Armed Forces of the Slovak Republic, security and defence, security environment, crisis management

* Ing. Vladimír Andrassy, PhD. pôsobí ako odborný asistent na Katedre bezpečnosti a obrany, Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika, Demänová 393, 031 01 Liptovský Mikuláš, Slovenská republika, e-mail: vladimir.andrassy@aos.sk.

Úvod

Bezpečnostné prostredie je v súčasnosti charakterizované premenlivosťou, vysokou mierou nepredvídateľnosti a komplexnosti. Vychádzajúc zo strategických dokumentov Slovenskej republiky (SR) je zrejmé, že sa výrazne zhoršilo, na čo reaguje aj aktuálne spracovaný návrh Bezpečnostnej stratégie SR (2017): *„Mení sa rýchlo a často nepredvídane, ovplyvňujú ho vnútorné a vonkajšie faktory, ktoré sú navzájom úzko previazané a ktorých hranica je čoraz nejasnejšia. Krízové situácie môžu vzniknúť bez akéhokoľvek varovania a reakcia medzinárodného spoločenstva nemusí byť okamžitá. Znižuje sa konsenzuálnosť v medzinárodných vzťahoch, oslabujú sa hodnotové základy medzinárodnej politiky, dôvera a porozumenie medzi štátmi, narastá nestabilita a napätie, dynamicky sa mení prerozdelenie moci a vplyvu.“* (Bezpečnostná stratégia SR, návrh, 2017)

Rozsah a charakter bezpečnostných výziev potvrdzuje rastúci trend a potrebu komplexného prístupu pri hľadaní riešení. (Nečas, Ušiak, 2010) Odmietnutie vojny ako nástroja medzinárodnej politiky pre ich riešenie by malo mať prioritu. (Rožňák a kol., 2018) Nejde len o samotné riešenie vzniknutej situácie, pri hľadaní konsenzu je potrebné zamerať sa na komplexné pôsobenie založené na koordinovanom využití širokého spektra nástrojov medzinárodného krízového manažmentu (MKM). Myslíme tým koordinované pôsobenie politických, vojenských, civilných, ekonomických, environmentálnych a ľudsko-právnych nástrojov vytvárajúcich predpoklady efektívneho a účelného využitia dostupných prostriedkov. Z pohľadu krízového manažmentu ide o prevenciu, nasadenie vojenských a civilných prostriedkov smerujúcich k riešeniu a odstraňovaniu následkov konfliktov a kríz, až po stabilizačné úsilie, rekonštrukciu a následný udržateľný rozvoj. MKM predstavuje: *„...sústavu koordinovaných akcií štátov a medzinárodných organizácií, ktoré sa uskutočňujú pri riešení krízy, aby sa vhodnými politickými, diplomatickými, ekonomickými i vojenskými prostriedkami zabránilo jej eskalácii do ozbrojeného konfliktu...“*. (Jurčák a kol., 2009, s. 13)

Bezpečnostná politika SR sa riadi nielen úzko vymedzenými teritoriálnymi záujmami, ale taktiež princípmi solidarity so spojencami. SR má potenciál podieľať sa na úsilí medzinárodného spoločenstva pri zvládaní a riešení krízových situácií. V súlade s dokumentom Komplexné civilno-vojenské pôsobenie SR v MKM sú stanovené priority a nasledujúce zásady:

- a) prioritne využívať civilné nástroje zamerané na prevenciu konfliktov a kríz. Včasnú identifikáciu kríz pred ich vznikom a predchádzanie samotnému prepuknutiu krízy je integrálnou súčasťou krízového manažmentu. Predchádzanie vzniku krízových situácií je efektívne aj z hľadiska zdrojov, ktoré je potrebné vynaložiť na ich riešenie.
- b) nasadzovanie vojenských prostriedkov predstavuje krajné riešenie a prichádza do úvahy v prípade eskalácie násilia, na zastavenie bojov alebo na dodržiavanie prímeria v postihnutej oblasti. Ozbrojené sily taktiež plnia asistenčné úlohy a podieľajú sa na vzdelávaní.
- c) post-konfliktná stabilizácia v oblasti postihnutej krízou alebo vojenským konfliktom si vyžaduje nasadenie prostriedkov zameraných na vybudovanie udržateľnej infraštruktúry a prípravy dostatočných domácich kapacít na zaručenie bezpečnosti v oblasti. V tejto fáze môže ísť o nasadenie vojenských a civilných komponentov, pričom význam civilných komponentov bude postupne prevažovať.

Zmyslom definovaných priorít a zásad je dosiahnutie efektívneho multilaterálneho prístupu so súčasným pôsobením viacerých zúčastnených aktérov riešiacich krízovú situáciu. Ich aktivity môžu zahŕňať vojenské a civilné operácie/misie, rekonštrukčné a stabilizačné aktivity, rozvojovú a humanitárnu pomoc. Bezpečnostní aktéri MKM musia mať jasne stanovené úlohy a kompetencie, ktoré jednoznačne smerujú k dosiahnutiu synergie. Musia efektívne pôsobiť v oblasti bezpečnosti na národnej aj medzinárodnej úrovni a dokázať veľmi rýchlo reagovať na vzniknutú situáciu. Musia zvládnuť procesy smerujúce k plánovaniu, rozhodovaniu, veleniu a riadeniu, získavaniu informácií, mať spôsobilosti pre výcvik a prípravu personálu, koordináciu vyčleňovaných síl a prostriedkov.

Analýza spôsobilosti a návrh ďalšieho možného smerovania SR pri naplňaní formulovaných bezpečnostných priorít v súlade s nižšie uvedenou výskumnou otázkou je cieľom spracovaného príspevku. Zároveň chceme poukázať na zmeny v chápaní spôsobu zaistenia bezpečnosti v rámci NATO po Varšavskom summite konanom v roku 2016. Na základe doktrín, prijatých stratégií, publikovaných správ, článkov, hodnotení a internetových odkazov pojednáme o aktivitách SR z pohľadu angažovania sa v operáciách/misiách NATO so zameraním na zmeny vykonané v ich smerovaní po Varšavskom summite. Primárne využívame metódy analýzy a syntézy, metódou komparácie poukážeme na existujúce rozdiely v prístupe k uskutočňovaným operáciám/misiám s participáciou jednotiek Ozbrojených síl SR (OS SR).

Výsledkom prepojenia uvedených metód bude formulácia odpovede na výskumnú otázku: Zmenili sa po Varšavskom summite požiadavky na spôsobilosti nasaditeľných jednotiek OS SR?

1 Operácie/misie MKM z pohľadu NATO

Organizácia Severoatlantickej zmluvy (North Atlantic Treaty Organization, (angl.) - NATO, Organisation du Traité de l'Atlantique Nord, (fran.) - OTAN) je medzivládna organizácia založená 4. apríla 1949 podpísaním Severoatlantickej zmluvy, označovanej tiež ako Washingtonská zmluva. Vznikla v súlade s článkom 51 Charty Organizácie spojených národov (OSN), ktorý potvrdzuje prirodzené právo nezávislého štátu na individuálnu alebo kolektívnu obranu. Za priameho predchodcu Aliancie sa považuje obranná organizácia štátov Beneluxu, Francúzska a Veľkej Británie nazývaná Bruselský pakt. Založený bol v roku 1948 ako reakcia na povojnovú situáciu v Európe.

Členstvo v Aliancii je dobrovoľné, založené na spoločných hodnotách demokracie, na princípoch individuálnej slobody a právneho štátu. Členské štáty si zachovávajú plnú suverenitu a nezávislosť. Kooperácia členských štátov je primárnym princípom fungovania, pričom členstvo v organizácii prináša nielen riziká a zodpovednosť, ale aj výhody kolektívnej bezpečnosti vyplývajúcej zo základnej zmluvy. Vstupom do Aliancie sa členské krajiny zaviazali predchádzať konfliktom, ochraňovať slobodu a bezpečnosť svojich členov politickými a vojenskými prostriedkami v súlade so zmluvou ako i s princípmi obsiahnutými v Charte OSN. (Ivančík, Jurčák, 2013)

NATO¹ výraznou mierou prispieva k udržaniu mieru a bezpečnosti na medzinárodnej scéne vzájomnou spoluprácou členských krajín, konzultáciami v oblasti bezpečnosti a obrany. Článok 5 o kolektívnej obrane, ktorý zaisťuje bezpečnosť členov Aliancie a zároveň pôsobí ako spôsob pre odstránenie prípadného nepriateľa sa stal kľúčovým prvkom Aliancie. Tým sa pomáha

¹ NATO sa v relatívne krátkom čase vyvinula z Aliancie, ktorej cieľom bolo operačné plánovanie pre prípad vojny v strednej Európe, na vysoko akcieschopnú organizáciu s veľkým počtom rôznych druhov operácií. (www.nato.int) V súčasnej dobe sú jednotky spojencov a partnerov NATO rozmiestnené v rôznych operáciách/misiách na troch kontinentoch - v Afrike, Ázii a Európe. Väčší počet aktivít je obrazom toho, že Aliancia je ochotná a schopná reagovať na bezpečnostné hrozby kdekoľvek sa objavia. Napredovanie nebolo vždy hladké, smerovanie predmetu záujmu si vyžadovalo veľký pragmatizmus, častú improvizáciu a rozsiahlu reformu. Procesy prebiehali v čase rozširovania NATO, v ktorom noví členovia priniesli do organizácie nové perspektívy, schopnosti a energiu.

vytvárať jedinečná transatlantická väzba, ktorá je kľúčovým faktorom pre zaistenie bezpečnosti nielen v Európe. V súčasnosti má Aliancia 29 členských štátov, ktoré majú zastúpenie v Severoatlantickej rade, najvyššom orgáne NATO.

1.1 Typy a úlohy operácií/misií NATO

Operácie a misie vychádzajú zo spôsobilostí Aliancie vykonávať špecifické činnosti na dosiahnutie stanovených cieľov v súlade s vojenskými strategickými cieľmi definovanými v rámci politik a pravidiel. Spravidla sú kombináciou základných typov operácií/misií čím je zaistené komplexné pôsobenie v priestore operácie. Všetky plánované vojenské aktivity musia byť v súlade s ostatnými nevojenskými, mnohonárodnými a mimovládnyimi iniciatívami na stabilizáciu a vytvorenie udržateľného bezpečnostného prostredia.

Operácie/misie predstavujú politické a vojenské ambície NATO odvodené od Strategickkej koncepcie². Z vojenského hľadiska je významný ich multifunkčný charakter, ktorý umožňuje plynulý prechod vyčlenených síl medzi jednotlivými typmi operácií/misií a pružnú reakciu na zmenu vývoja v operačnom prostredí. (Ivančík, Jurčák, 2013)

Aliancia má jednu doktrínu pre operácie Allied Joint Doctrine (AJP – 01(E), 2017), ktorá poskytuje rámec pre jednotné pochopenie prístupu ku všetkým spojeneckým operáciám. Bez ohľadu na mandát alebo typ operácie neexistuje žiaden rozdiel v podstate a v princípoch ich plánovania a vedenia. Vychádzajú zo základných úloh Aliancie a možné je rozdeliť ich na operácie/misie zabezpečujúce:

- a) *kolektívnu obranu* v súlade s článkom 5 Severoatlantickej zmluvy, kedy musia vojenské jednotky odhaliť, odvrátiť a brániť krajiny Aliancie pred akoukoľvek hrozbou agresie, zachovať alebo obnoviť územnú celistvosť partnerov a čo najrýchlejšie ukončiť ozbrojený konflikt,
- b) *krízový manažment*, kedy má Aliancia dostatočné politické, vojenské a materiálne spôsobilosti na riešenie špecifických kríz. Označujú sa

² Strategická koncepcia NATO je oficiálny dokument, ktorý definuje účel a povahu NATO, načrtáva bezpečnostné prostredie a identifikuje hrozby, špecifikuje základné prvky prístupu k bezpečnosti a poskytuje usmernenia pre prispôsobenie vojenských spôsobilostí. Koncepcia bola prijatá na Lisabonskom summite v roku 2010 a slúži ako plán Aliancie na nasledujúcich desať rokov. Opätovne potvrdzuje záväzok euroatlantickej bezpečnosti hlavne v oblasti kolektívnej obrany, krízového manažmentu a spoločnej bezpečnosti.

ako krízové operácie mimo článku 5 Severoatlantickej zmluvy a môžu byť obmedzené v cieľoch, prostriedkoch a vykonávaných aktivitách.

- c) *spoločnú bezpečnosť* prostredníctvom partnerstva s inými krajinami alebo organizáciami smerujúcu k posilneniu interoperability, modernizácie, vykonávania spoločných cvičení, konferencií. Jedná sa o aktivity ako napr. kontrola nešírenia zbraní, dohoda Berlin - Plus, Partnerstvo za mier.

Jednotlivé typy operácií/misií sú kategorizované na základe charakteristiky plnených úloh, ktorými sa od seba odlišujú (AJP – 01(E), 2017):

- a) *bojové operácie*, ktorých tempo je zvyčajne vysoké, vyžadujúce intenzívnu činnosť jednotiek, komplexný manéver, kvalitné logistické zabezpečenie, funkčný systém organizácie velenia a riadenia vyčlenených jednotiek. Medzi bojové operácie zaraďujeme:
- 1) operácie/misie typu *Collective Defence* vyplývajúce z článku 5 o kolektívnej obrane. V dôsledku toho sú krajiny oprávnené pomôcť napadnutým aktivitami, ktoré považujú za potrebné, vrátane použitia ozbrojených síl na obnovu a zachovanie bezpečnosti v súlade s článkom 51 Charty OSN.
 - 2) operácie/misie typu *Antiterrorism* zahrňujúce obranné a preventívne činnosti smerujúce k zníženiu zraniteľnosti síl, jednotlivcov a majetku pred terorizmom. Opatrenia sú zamerané na zabránenie útoku alebo zníženie jeho účinkov s dôrazom na celkovú ochranu.
- b) *krízové operácie* zahŕňajúce multifunkčné operácie k predchádzaniu a riešeniu konfliktov, humanitárnych kríz a na podporu krízového manažmentu:
- 1) *Counter irregular activities* pozostávajúce z troch kategórií:
 - operácie/misie typu *Counter-Insurgency*³ pozostávajúce z politických, ekonomických, sociálnych, vojenských, psychologických aj civilných aktivít smerujúcich k potlačeniu „povstania“. Často zahŕňajú aktivity „bezpečnostnej pomoci“ smerujúce k zvyšovaniu dôvery, ako napr. vojenské vzdelávanie, finančná pomoc.

³ Pre viac informácií pozri AJP-3.4.4, Allied Joint Doctrine for Counterinsurgency.

- operácie/misie typu *Counter-terrorism*⁴ zamerané na elimináciu teroristov (autonómnych ozbrojených skupín, štátov podporujúcich terorizmus) pred alebo po vykonaní nepriateľských útokov špeciálne organizovanými, vycvičenými a vybavenými silami a prostriedkami. Výnimočne môžu byť operácie tohto typu vykonávané aj špeciálne pripravenými a vycvičenými štandardnými jednotkami.
 - operácie/misie typu *Counter-criminality* zabraňujúce organizovaným zločineckým skupinám v eskalácii kriminálnych aktivít, ktoré sú hrozbou pre Alianciu.
- 2) operácie/misie k podpore mieru⁵ zastrešujúce diplomatické, civilné a vojenské prostriedky pre dosiahnutie cieľov a zásad v súlade s Chartou OSN pre obnovenie alebo udržanie mieru a pozostávajúce z:
- operácií/misií typu *Conflict Prevention* charakterizovaných činnosťami bežne vykonávanými v súlade so zásadami kapitoly VI. Charty OSN. Tieto činnosti môžu zahŕňať diplomatické, hospodárske alebo informačné iniciatívy, aktivity zamerané na reformu bezpečnostného sektora krajiny a zvýšenie jej zodpovednosti voči demokratickej kontrole alebo rozmiestnenie síl určených na predchádzanie alebo riešenie sporov.
 - operácií/misií typu *Peace Enforcement* určených na zachovanie alebo obnovu mieru (presadzovanie mieru) v súlade s podmienkami uvedenými v „mandáte“. Cieľom nie je porážka resp. zničenie protivníka, ale v rámci úzkeho prepojenia politických a vojenských cieľov presvedčiť strany konfliktu na ukončenie nepriateľských aktivít. Uskutočňujú sa v súlade s kapitolou VII. Charty OSN.
 - operácií/misií typu *Peacekeeping* udržiavajúcich mier (monitorovanie, implementácia mierových dohôd) vykonávaním činností v súlade s kapitolou VI. Charty OSN.
 - operácií/misií typu *Peacemaking* uskutočňovaných pred začatím konfliktu a pozostávajúcich spravidla z diplomatických aktivít (sprostredkovanie, diplomatický tlak, izolácia, sankcie)

⁴ Pre viac informácií pozri MC 0472/1, Military Committee Concept for Counter-Terrorism.

⁵ Pre viac informácií pozri AJP-3.4.1, Allied Joint Doctrine for Military Contribution to Peace Support.

zameraných na vytvorenie podmienok prímeria alebo mierového urovnania sporu.

- operácií/misií typu *Peacebuilding* snažiacich sa prostredníctvom komplexného prístupu a spolupôsobením politických, sociálnych, ekonomických, vojenských, humanitárnych opatrení posilniť politické riešenie konfliktu. Zahŕňajú mechanizmy na identifikáciu, upevnenie a podporu štruktúr upevňujúcich mier, posilňujúcich dôveru a podporujúcich hospodársku rekonštrukciu.
- 3) operácie/misie typu *Support to Humanitarian Assistance*⁶ pozostávajú z činností smerujúcich k zmierneniu ľudského utrpenia pri živelných pohromách alebo katastrofách spôsobených človekom (únik chemických, biologických látok, pandémie). Sú obmedzené rozsahom a trvaním, uskutočňujú sa na žiadosť hostiteľského štátu spravidla ako súčasť iných operácií/misií napr. *Peacekeeping*, *Counter Insurgency*.
- 4) operácie/misie typu *Stabilization and reconstruction*⁷ zamerané na činnosti po kríze veľkého rozsahu. Vojenské jednotky musia konať veľmi rýchlo, musia byť pripravené pomôcť pri záchranných operáciách, mať odborné znalosti, mandát a kompetencie, spolupracovať s inými dotknutými organizáciami alebo vytvárať podmienky pre ich konanie.
- 5) operácie/misie typu *Non-Combatant Evacuation*⁸ pozostávajú z aktivít smerujúcich k evakuácii štátnych príslušníkov, civilistov a neozbrojeného vojenského personálu, zaručeniu ich bezpečnosti, poskytnutiu lekárskej pomoci.
- 6) operácie/misie typu *Extraction* pomáhajú pri odchode iných jednotiek napr. jednotiek OSN z krízovej oblasti. Operácie/misie sa uskutočňujú v neistom bezpečnostnom prostredí, preto by jednotky mali mať požadované sily a prostriedky.

⁶ Pre viac informácií pozri AJP-3.4.3, Allied Joint Doctrine for Allied Joint Doctrine for Military Contribution to Humanitarian Assistance.

⁷ Pre viac informácií pozri AJP-3.4.5, Allied Joint Doctrine for Contribution to Stabilization and Reconstruction.

⁸ Pre viac informácií pozri AJP-3.4.2, Allied Joint Doctrine for Allied Joint Doctrine for Non-Combatant Evacuation Operations.

- 7) operácie/misie typu *Military Aid/Support to Civil Authorities* zabezpečujú spravidla medzinárodné špecializované jednotky, ktorých úlohou je poskytnúť vojenskú pomoc civilným orgánom ak mimoriadne okolnosti prevyšujú ich kapacity. Vojenská pomoc zahŕňa podporu civilných orgánov, presadzovanie občianskeho práva, podporu bezpečnosti občanov, výcvik bezpečnostných zložiek.
- 8) operácie/misie typu *Sanctions and Embargoes* podporujú vymáhateľnosť dodržiavania medzinárodného práva sankciami alebo embargom, napr. pozastavenie dodávok tovarov a energetických komodít, prerušenie diplomatických, ekonomických a obchodných stykov, obmedzenie slobody pohybu.
- 9) operácie/misie typu *Freedom of navigation and overflight* demonštrujú medzinárodné právo zamerané na navigáciu po námorných a vzdušných trasách.

Okrem operácií/misií sa NATO so spojencami a partnermi angažuje v mnohých ďalších činnostiach, ako sú obranné a politické reformy, vojenské plánovanie, cvičenia, vedecká spolupráca a výskum, zdieľanie informácií alebo humanitárna pomoc. Podporuje demokratické hodnoty a zaväzuje sa k mierovému riešeniu sporov. Ak však diplomatické úsilie zlyhá, má potrebné vojenské schopnosti na vykonávanie operácií/misií krízového manažmentu k zaisteniu spoločnej bezpečnosti a to samostatne, alebo v spolupráci s inými krajinami a medzinárodnými organizáciami v súlade s deklarovanými cieľmi.

V tabuľke č. 1 sú zobrazené operácie/misie, výcvikové misie, ale aj operácie pri živelných pohromách, ktoré NATO uskutočnilo od roku 2004. Na jednej strane sú niektoré z uvedených operácií/misií ukončené, niektoré pretrvávajú s menšími modifikáciami dodnes.

Tabuľka č. 1: Zoznam operácií/misií NATO po roku 2004

Názov operácie/misie	Trvanie
Výcviková misia NATO - Irak (NTM-I)	december 2004 - december 2011
Baltic Air Policing (výcviková misia)	marec 2004 - dodnes
Podpora Africkej Únie	jún 2005 - dodnes
Pomoc USA po hurikáne Katrina	september 2005 - november 2005

Názov operácie/misie	Trvanie
Operácia NATO na pomoc Pakistanu	október 2005 - február 2006
Icelandic Air policing (výcviková misia)	máj 2008 - dodnes
Operácia Allied Provider	október 2008 - december 2008
Operácia Allied Protector	marec 2009 - august 2009
Operácia Ocean Shield	august 2009 - december 2016
Operácia Unfield Protector	február 2011 - október 2011
Operácia Resolute Support	január 2015 - dodnes
Operácia Sea Guardian	júl 2016 - dodnes

Zdroj: NATO, 2018

V súčasných krízových operáciách/misiách NATO pôsobí približne 18 000 zamestnancov ozbrojených zložiek. NATO pôsobí v Afganistane, na Balkáne a Stredomorí, podporuje Africkú úniu a na žiadosť svojich spojencov uskutočňuje výcvikové misie. Aliancia taktiež uskutočňuje operácie na pomoc pri katastrofách a misie na ochranu obyvateľstva pred prírodnými, technologickými alebo humanitárnymi katastrofami. Tempo a rôznorodosť operácií/misií, v ktorých sa NATO angažuje, sa od začiatku 90. rokov zvýšilo. Dôkazom je aj výcviková misia *Air policing*⁹, ktorej cieľom je zachovať bezpečnosť a integritu vzdušného priestoru Aliancie. Je to kolektívna úloha a zahŕňa nepretržitú prítomnosť stíhacích lietadiel 24 hodín denne, 365 dní v roku, ktoré sú pripravené rýchlo reagovať na narušenie vzdušného priestoru. (www.nato.int, 2018) Vykonáva sa v rámci integrovaného systému leteckej

⁹ Pojem *Air policing* prvýkrát použilo Spojené kráľovstvo medzi dvoma svetovými vojnami na opis ich misie v Mezopotámii (v súčasnosti časť Iraku). Lietadlá sa používali ako náhrada tradičného prístupu armády, ktorá bojovala na zemi. Bolo to prvý krát, čo bola letecká sila použitá na plnenie úloh ochrany. V šesťdesiatych rokoch si štáty, ktoré sa podieľali na vytváraní vojenských štruktúr NATO uvedomili, že jednotlivé systémy protivzdušnej obrany, ktoré fungujú nezávisle, nemôžu efektívne chrániť vzdušný priestor krajín NATO. Preto začali úzko spolupracovať, aby vytvorili štruktúry (organizačné aj technické) na prekonanie tohto nedostatku. Kombinovaním národných prostriedkov doplnených podľa potreby inými prvkami NATO, bola vytvorená integrovaná štruktúra a systém protivzdušnej obrany. Výsledkom je integrovaný systém protiraketovej obrany NATINAMDS (predtým NATINADS).

a protiraketovej obrany NATO, čo je znakom súdržnosti, spoločnej zodpovednosti a solidarity v rámci Aliancie¹⁰.

1.2 Vrcholná schôdzka NATO vo Varšave

Summit NATO patria k vrcholným bezpečnostným udalostiam, ktoré ukazujú stav väzieb medzi Európou a Severnou Amerikou, vypovedajú o aktuálnej bezpečnostnej situácii, definujú míľniky budovania bezpečnosti, otvárajú významné iniciatívy a rozvíjajú partnerstvo s nečlenskými štátmi. Varšavský summit v roku 2016 v mnohých smeroch nadviazal na predchádzajúci summit konaný v roku 2014 vo Walese (Veľká Británia). V rámci záverečnej deklarácie štáty NATO vo Walese prijali Readiness Action Plan (RAP) vrátane posilnenej NATO Response Force (NRF). Úlohou RAP bola adaptácia jednotiek NATO na možné bezpečnostné hrozby. Tieto akcie zahŕňali vytvorenie Very High Readiness Joint Task Force. RAP pozostáva z dvoch hlavných častí: (Bučka, Marek, 2017)

- a) *assurance measures* (opatrenia na podporu spojencov), ktoré zahŕňajú pokračujúcu vzdušnú, pozemnú a námornú prezentáciu vojenských aktivít vo východnej časti Aliancie. Sú postavené na rotačnej báze členov Aliancie, kde vykonávajú výcvik miestnych jednotiek a rôzne cvičenia.
- b) *adaptation measures* (adaptačné opatrenia) určené na zvýšenie schopností a kapacít Aliancie potrebných pre riešenie bezpečnostných výziev. Zahŕňajú zvýšenie kapacít NRF a vytvorenie NATO Force Integration Units (NFIU). Šesť NFIU je v súčasnosti dislokovaných vo východnej časti Aliancie a sú určené na zabezpečovanie, plánovanie a nasadzovanie NRF a ďalších jednotiek NATO (jedno je umiestnené na území SR).

Varšavský summit potvrdil súdržnosť spojencov, čomu zodpovedá aj šírka výsledkov zapracovaných v spoločnej deklarácii. Tá je historicky najdlhšia a zastrešuje témy:

¹⁰ Najvyšší veliteľ spojeneckých síl v Európe (SACEUR) je zodpovedný za vykonávanie misie NATO Air policing. Velenie spojeneckého letectva (AIRCOM) so sídlom v nemeckom meste Ramstein dohliada na misiu Air policing s nepretržitým velením 24 hodín denne z dvoch centier pre kombinované letecké operácie (CAOCs). Jedno stredisko sa nachádza v Torrejon (Španielsko) a druhé v Uedem (Nemecko). CAOC Uedem je zodpovedné za vedenie misie severne od Álp a CAOC Torrejon južne od Álp.

- a) posilnenia kolektívnej ochrany a odstránenia zahŕňajúce:
- vyslanie Aliančných jednotiek na východné krídlo, čo predstavuje nasadenie štyroch mnohonárodných práporov do Pobaltia a do Poľska,
 - dosiahnutie operačných spôsobilostí systému protiraketovej obrany v Európe,
 - zlepšenie národných schopností zameraných na bezpečnosť kybernetického priestoru.
- b) posilnenia stability členov a partnerov NATO zahŕňajúce:
- predĺženie misie NATO Resolute Support v Afganistane,
 - výcvik ozbrojených síl v Iraku,
 - spustenie operácie/misie Sea Guardian v Stredozemnom mori¹¹,
 - zapojenie prieskumných lietadiel AWACS v boji proti organizácii Islamský štát v Sýrii a Iraku,
 - podporu reformného úsilia na Ukrajine.

NATO nie je organizáciou hľadajúcou svoju identitu, ako sa niektorí analytici obávajú. Problém, ktorému NATO v súčasnej dobe čelí, je vybrať si z pribúdajúceho množstva nových operačných požiadaviek tie operácie, ktoré môže uskutočniť. Podľa slov bývalého generálneho tajomníka **Jaapa de Hoop Scheffera**: „Potrebujeme jednotky, ktoré dokážu reagovať rýchlo, môžu byť nasaditeľné na dlhé vzdialenosti a potom tam zotrvať na požadovanú dobu.” (www.nato.int, 2018)

2 OS SR v operáciách/misiách MKM

Misie krízového manažmentu a vojenské operácie predstavujú spoluprácu organizácií MKM pri komplexnom riešení kríz vo svete ako aj snahu o spoločnú bezpečnostnú a obrannú politiku. Členstvom v EÚ, NATO, OSN, OBSE získala

¹¹ Doteraz boli hlavnými námornými operáciami NATO operácia Active Endeavour v Stredozemí a operácia Ocean Shield z oblasti Afrického rohu. Nedávno NATO pomáhalo agentúre Frontex, gréckym a tureckým štátnym orgánom riešiť krízu migrantov a utečencov v Egejskom mori. V dnešnom globalizovanom hospodárstve sa 90% z celkového množstva tovaru prepravuje pomocou lodnej dopravy. Stredozemné more nie je výnimkou. Pokiaľ ide o energiu, približne 65% ropy a zemného plynu spotrebovaného v Západnej Európe prechádza cez Stredozemné more. V tomto kontexte NATO vytvorilo operáciu Sea Guardian, ktorá bude reagovať na hrozby námornej bezpečnosti nachádzajúce sa na hranici medzi obranou a presadzovaním práva. Podpora NATO na presadzovanie práva bude prispievať k odstráneniu medzier v kapacite jednotlivých krajín na posilnenie civilného a vojenského práva na mori. Operácia Sea Guardian je vedená spojeneckým námorným veliteľstvom (MARCOM), ktoré sa nachádza v Northwoode (Veľká Británia).

SR mnoho výhod, ale zároveň aj záväzkov a povinností, ktoré z členstva vyplývajú. Aj štáty združené do V4 si plne uvedomujú svoju zodpovednosť za bezpečnosť, prejavujú snahu a aktivitu pri preberaní zodpovednosti za sebaobranu a ochotu zúčastňovať sa spoločných akcií. (Ušiak, 2018)

V meradle medzinárodnej bezpečnosti SR dokazuje, že nie je len konzumentom, ale takisto poskytuje dôležité vojenské príspevky do operácií a misií. SR aktívne participuje na aktivitách MKM zahŕňajúcich širokú škálu úloh od bojových operácií, poradenských činností, výcvikových aktivít, po poskytovanie expertízy najmä v oblasti vojenstva, polície ako aj hraničnej a colnej kontroly. Súčasťou civilného krízového manažmentu je aj monitorovanie implementácie mierových dohovorov a dohôd o prímerí a opatrenia na ochranu práv menšín a demokracie, ako aj niektoré činnosti v rámci reformy bezpečnostného sektora. Základom kybernetickej bezpečnosti je zaistenie ochrany kybernetického priestoru na národnej úrovni. Vysporiadať sa s výzvami, ktoré ohrozujú sociálny poriadok a univerzálne práva jednotlivcov je zodpovednosťou a povinnosťou každého štátu Aliancie. (Kazanský, Ivančík, 2018)

SR pôsobí v štruktúrach organizácií medzinárodného krízového manažmentu a postupne si získava medzinárodné uznanie a rešpekt aj prostredníctvom aktivít OS SR. OS SR sa aktívne zúčastňujú operácií MKM a dnes sú ich neodmysliteľnou súčasťou. Od roku 1993 sa v zahraničných misiách zúčastnilo viac ako 18500 príslušníkov OS SR, ktorí pôsobili v 37 operáciách/misiách, v 21 krajinách sveta na troch kontinentoch. Svojou činnosťou v zahraničí vzorne reprezentujú SR, ktorá sa stáva dôležitým medzinárodným aktérom a zvyšuje sa jej zodpovednosť za bezpečnosť a stabilitu vo svete.

Nastolený trend umocňuje aj implementácia Globálnej stratégie EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku a závery Bratislavskej deklarácie (september 2016) smerujúce k napĺňaniu ambícií v oblasti spoločnej bezpečnosti a obrany. Jednotlivé kroky v sebe zahŕňajú aj snahy smerujúce k posilneniu štruktúr a nástrojov realizácie civilných misií a vojenských operácií NATO a EÚ definované v Správe o pôsobení SR v aktivitách MKM za rok 2017.

SR sa zapája do aktivít MKM na základe deklarovaného zahraničnopolitického záujmu. Je potrebné si uvedomiť, že o forme účasti SR v aktivitách MKM rozhodujú príslušné ústavné orgány (Vláda SR, Národná rada SR, ministerstvá). Ich postup musí byť koordinovaný s cieľom komplexného zhodnotenia možností prispieť k riešeniu danej krízy. Koordinácia musí zohľadniť hlavne hľadisko efektívnosti pôsobenia, kontinuitu zahraničnej politiky

SR, možnosti integrácie a nasaditeľnosti bezpečnostných aktérov na medzinárodnej úrovni počas všetkých fáz riešenej krízy.

3 Nasadenie jednotiek OS SR v operáciách/misiách NATO

3.1 Operácia Resolute Support – Afganistan

Operácia Resolute Support (RS) vznikla 1. januára 2015 na základe rozhodnutia Severoatlantickej rady NATO z 28. novembra 2014 (prerokované na summite NATO v Chicagu v roku 2012, potvrdené na summite vo Walese v roku 2014 a predĺžené na summite vo Varšave v roku 2016) a platnej dohody Status of Forces Agreement ako právneho rámca pre operáciu¹². Bezpečnostná rada OSN uvítala operáciu RS jednomyselným prijatím rezolúcie č. 2189 z 12. decembra 2014, ktorá zdôrazňuje, aké dôležité je pokračovanie v medzinárodnej podpore pre stabilitu v Afganistane.

Tabuľka č. 2: Základné informácie o Operácii RS

Základné informácie	Oficiálny názov	Resolute Support
	Vznik	1. január 2015
	Miesto pôsobenia	Afganistan
	Veliteľstvo RS	Kábul
	Veliteľ RS	gen. Austin S. Miller (USA)
	Veliteľ slovenského kontingentu	pplk. Ing. Milan Žilinčár
	Mandátový počet príslušníkov OS SR	66 (uznesenie NR SR č.1531, 2106)
	Aktuálny počet príslušníkov OS SR	36 (september 2018)
	Webová stránka	https://rs.nato.int/

Zdroj: vlastné spracovanie

Operácia RS je svojím charakterom odlišná od predchádzajúcej operácie ISAF¹³, nakoľko je menšia, k mesiacu september 2018 v nej bolo nasadených

¹² Status of Forces Agreement (SOFA) bol podpísaný v Kábule 30. septembra 2014 afganským prezidentom a hlavným civilným predstaviteľom NATO v Afganistane a neskôr ratifikovaný afganským parlamentom 27. novembra 2014. SOFA definuje podmienky nasadenia síl NATO v Afganistane, ako aj aktivity, ktoré majú vykonávať v rámci tejto dohody.

¹³ NATO sa 11. augusta 2003 ujalo vedenia síl International Security Assistance Force (ISAF) v Afganistane. Hlavným cieľom mandátu OSN bolo umožniť afganskej vláde poskytovať efektívnu bezpečnosť v celej krajine a rozvíjať nové afganské bezpečnostné sily. ISAF bola jednou z najnáročnejších operácií NATO. Na svojom vrchole vojenské zastúpenie predstavovalo viac ako

16 229 vojakov z 39 aliančných krajín a partnerov NATO¹⁴. Jedná sa o nebojovú operáciu zameranú na plnenie hlavných úloh v nasledujúcich oblastiach:

- a) podpora výcviku Afganských národných obranných a bezpečnostných síl (Afghan National Defence and Security Forces – ANDSF) a Afganských bezpečnostných inštitúcií (Afghan Security Institutions – ASI) zameraných na opatrenia proti civilným obetiam, vedenie operácií v medziach zákona, ochranu ľudských práv, ochranu a rešpektovanie žien a detí, redukciu korupcie, plnenie vojenských/policajných povinností v súlade s platnou ústavou a zákonmi krajiny. Program *Výcvik (TRAIN)* definuje aktivity smerujúce k tvorbe výcvikových programov, výstavbe a podpore výcvikových inštitúcií s jednoznačným cieľom generovania spôsobilosti pre výcvik národných síl a zavedenia funkčného systému hodnotenia výcviku.
- b) *poradenstvo (ADVISE)* zamerané na podporu a ovplyvnenie výstavby národných síl prostredníctvom pozorovania, vyhodnocovania a hlásenia, koordináciu a distribúciu informácií na všetkých stupňoch a medzi jednotlivými zložkami, civilnú kontrolu a dohľad nad národnými silami.
- c) *asistencia (ASSIST)* pri výstavbe a rozvoji systémov, procesov a postupov národných síl pri plánovaní, programovaní, finančnom manažmente a administratívnej podpore.

Podpora vo vyššie uvedených oblastiach je nasmerovaná na budovanie a rozvoj schopností bezpečnostných síl tak, aby samostatne dosiahli udržateľnú úroveň spôsobilostí v oblasti obrany a ochrany obyvateľstva. Pod efektívnou civilnou kontrolou a riadením by mali byť schopné čeliť bezpečnostným výzvam v krajine. Konečným cieľom operácie RS je dosiahnutie takého stavu, kedy je afganská vláda schopná prevziať zodpovednosť za vlastnú bezpečnosť rešpektujúc ľudské práva a zákon bez potreby podpory NATO. (www.mod.gov.sk, 2018)

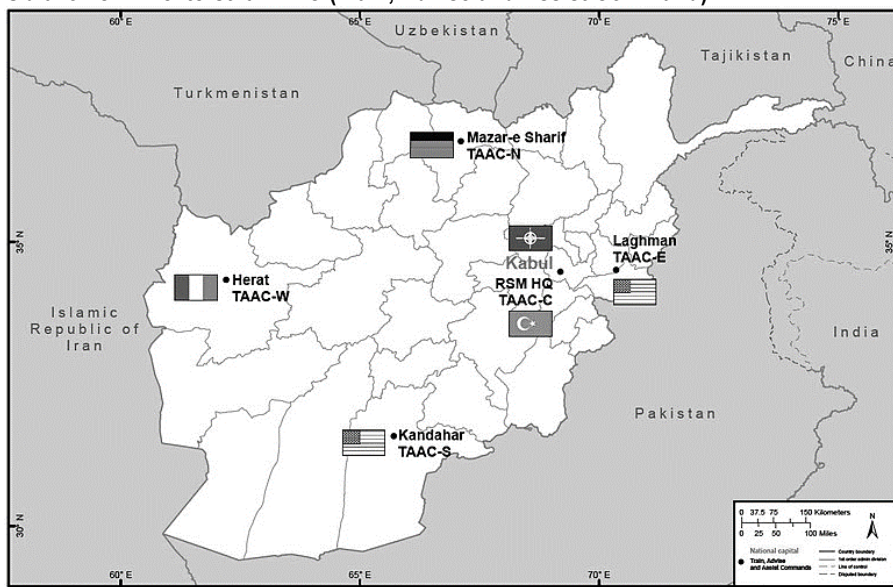
130 000 prislušnikov z 51 aliančných a partnerských krajín. Pôvodne boli jednotky nasadené na zaručenie bezpečnosti v okolí hlavného mesta. Prítomnosť jednotiek ISAF sa postupne rozšírila na celú krajinu, od druhej polovice roku 2006 sa jednotky čoraz viac angažovali v boji proti rastúcemu terorizmu a v roku 2009 bolo proti povstalcovi rozmiestnených ďalších 40 000 vojakov. Operácia ISAF trvala do konca roka 2014.

¹⁴ Na zasadnutí ministrov obrany zo všetkých 39 participujúcich krajín sa dňa 9. novembra 2017 riešili štyri kľúčové otázky: úroveň vojenských jednotiek v operácii, financovanie afganských síl, pokrok v oblasti reforiem, pokračovanie v spolupráci s Pakistanom. Generálny tajomník NATO na tomto zasadnutí oznámil, že počet nasadených vojakov v operácii sa zvýši z približne 13 000 na 16 000, čo prítomní potvrdili.

SR sa v Afganistane dlhodobo angažovala prostredníctvom širokého spektra nástrojov vo vojenskej oblasti v rámci pôsobenia NATO (do roku 2014 ISAF). V civilnej oblasti sa v rámci misie EÚ (do roku 2015 EUPOL Afganistan) podieľala na budovaní afganskej národnej polície a na celkovom posilňovaní právneho štátu. Aktivity SR v Afganistane sú v synergii s našim pôsobením v oblasti bezpečnostnej politiky, zapadajú do medzinárodných záväzkov a sú jednou z teritoriálnych priorít slovenskej Oficiálnej rozvojovej pomoci. Po ukončení bojovej operácie ISAF a spustením výcvikovej operácie RS došlo k výraznej redukcii príspevkov OS SR z pôvodných 300 na súčasných 36 príslušníkov (stav k septembru 2018).

OS SR majú k účasti v tejto operácii mandát NR SR (uznesenie č. 1531 z 11. decembra 2014 a č. 2106 z 12. novembra 2015) na nasadenie maximálne 66 profesionálnych vojakov (PrV). Na začiatku roku 2016 pôsobilo v operácii 35 PrV OS SR. V priebehu roku 2016 boli do operácie nasadené nové spôsobilosti – Letecký poradný tím (Air Advisory Team – AAT), nasaditeľný komunikačný modul (Deployable Communication Module – DCM-C), vojenský poradcovia (Key Leader Egagement – KLE) a zdravotnícky personál (poľný chirurgický tím).

Obrázok č. 1: Veliteľstvá TAAC (Train, Advise and Assist Command)

Zdroj: Resolute Support Mission in Afghanistan, 2018

Uvedenými zmenami sa počet nasadených profesionálnych vojakov ku koncu roku 2016 navýšil na 42 PrV. V roku 2016 boli v operácií RS vykonané dve rotácie. Príslušníci jednotky SLOVCON RS plnili v roku 2017 operačné úlohy v provincii Kábul (HKIA, HQ RS, Camp MOREHEAD) a Parwan (Camp VANCE). Ukončené bolo pôsobenie jednotky DCM-C, nasadená spôsobilosť poľného chirurgického tímu v spolupráci s Armádou Českej republiky a jednotky AAT. V mesiacoch máj/jún a november/december 2017 bola vykonaná hlavná rotácia jednotky SLOVCON RS, kde boli vystriedaní príslušníci jednotky národného podporného prvku, veliteľstva operácie (HQ RS), jednotka poradenského tímu pre špeciálne operácie (SOAT) a zdravotnícky personál zaradený k nemocniciam ROLE 1 a 2 v Kábule.

3.2 Veliteľstvo NATO v Sarajeve

V úzkej koordinácii a súčinnosti s operáciou EUFOR ALTHEA pôsobí na území Bosny a Hercegoviny (BaH) aj Veliteľstvo NATO so sídlom v Sarajeve. Veliteľstvo predstavuje nástupcu po rozhodnutí o ukončení operácie NATO SFOR v BaH v roku 2004 a zabezpečuje vojenskú prítomnosť NATO v krajine v počte približne 200 príslušníkov ozbrojených síl.

Tabuľka č. 3: Základné informácie o Veliteľstve NATO v Sarajeve

Základné informácie	Oficiálny názov	NATO Headquarters Sarajevo
	Vznik	2. december 2004
	Miesto pôsobenia	Bosna a Hercegovina
	Veliteľstvo	Sarajevo
	Veliteľ	brig. gen. Marti J. Bissell (USA)
	Príslušník OS SR	kpt. Ing. Marek Ivan
	Mandátový počet príslušníkov OS SR	4 (uznesenie NR SR č.1358)
	Aktuálny počet príslušníkov OS SR	1 (september 2018)
	Webová stránka	https://jfcnaples.nato.int/

Zdroj: vlastné spracovanie

Jeho hlavnou úlohou je pomoc štátnym orgánom BaH pri realizácii bezpečnostnej a obrannej politiky, jej reformy a pri vytváraní systému efektívneho riadenia a velenia ozbrojeným silám BaH. Taktiež podporuje vládne orgány BaH pri dosahovaní dlhodobých cieľov smerujúcich k úplnej európskej a euroatlantickej integrácii. Cieľom pôsobenia veliteľstva v krajine je vycvičiť ozbrojené sily s účinným velením a riadením, vytvoriť transparentné

rozpočtovanie a zabezpečenie riadiacich procesov, efektívny demokratický a civilný dohľad nad bezpečnostnými zložkami BaH. Veliteľstvo plní aj ďalšie podporné úlohy vrátane spravodajskej činnosti, plánovania a riadenia aktivít NATO na území BaH, zadržania osôb podozrivých z vojnových zločinov a pod. Pri vykonávaní svojich úloh úzko spolupracuje s veliteľstvom operácie EUFOR ALTHEA.

OS SR sa v Sarajeve angažujú už od roku 2004 na základe uznesenia NR SR č.1358 z 1. decembra 2004. V súčasnosti má SR mandát na jednu pozíciu v rámci veliteľstva. Príslušník reprezentujúci OS SR v BaH plní úlohy logistickej podpory, najmä:

- a) vytvára odporúčania a analýzy spojené s minimalizáciou nákladov,
- b) plní funkciu dozorného a poradného orgánu medzi veliteľstvom NATO a EUFOR a styčného dôstojníka pre oblasť logistického zabezpečenia,
- c) zabezpečuje procesy spojené s obstarávaním, vyradovaním a obmenou materiálu.

Na veliteľstve NATO v Sarajeve bolo počas roku 2017 obsadené jedno miesto príslušníkom OS SR s pravidelnou rotáciou v apríli.

3.3 Úrad styčného dôstojníka NATO v Kyjeve

V rámci dobrovoľného národného príspevku a v zmysle mandátu schváleného vládou SR pôsobí od septembra 2017 v rámci Úradu styčného dôstojníka NATO v Kyjeve na Ukrajine jeden civilný expert na likvidáciu výbušných systémov vyslaný Ministerstvom obrany SR¹⁵ (MO SR). Národný príspevok nadväzuje na pokračujúce strategické poradenstvo v oblasti reformy obrany a bezpečnosti a budovanie inštitúcií na Ukrajine, ktoré prebieha v súvislosti s implementáciou komplexného balíka pomoci schválenom členskými štátmi NATO.

Expert MO SR koordinuje s ukrajinskou stranou a so styčným tímom Agentúry NATO pre podporu a obstarávanie prípravu a realizáciu jednotlivých častí projektu Zvereneckého fondu NATO pre Ukrajinu v oblasti odminovania a likvidácie výbušných systémov. Medzi jeho hlavné úlohy patrí koordinácia, usmerňovanie, schvaľovanie a dohľadanie na všetky aspekty implementácie projektov fondu, kontrola finančných operácií, finančných prevodov. Ďalej ide

¹⁵ Dobrovoľný príspevok súvisí s tým, že na summite NATO vo Varšave SR prevzala úlohu vedúcej krajiny Zvereneckého fondu NATO - Ukrajina v oblasti likvidácie výbušných a boja proti improvizovaným výbušným systémom.

o koordináciu a zabezpečenie procesov implementácie projektov vytvorením efektívnych vzťahov medzi fondom a vedením ministerstiev a inými úradmi zabezpečením poradenskej podpory, koordinovaním činností počas priebehu implementácie projektu, efektívnym čerpaním zdrojov fondu a poskytovaním informácií o vývoji v danej oblasti.

Okrem iného úrad podporuje bilaterálne vzťahy medzi SR a Ukrajinou s cieľom posilnenia obranného priemyslu, podpory vzťahov medzi Ukrajinou a medzinárodnými organizáciami pôsobiacimi v oblasti likvidácie výbušných systémov, prostriedkov a boja proti improvizovaným výbušným systémom.

3.4 Výcviková aktivita NATO – Irak (NATO Training Capacity Building in Iraq – NTCB-I)

Severoatlantická aliancia pôsobí v Iraku v rámci nebojovej aktivity NATO od januára 2017 na základe žiadosti irackej vlády a následného rozhodnutia Varšavského summitu. Jej cieľom je napomáhať budovaniu kapacít Irackých bezpečnostných síl (IBS) a poskytovať poradenstvo, výcvik irackého vojenského personálu a tiež poradenstvo pri reforme irackého bezpečnostného systému. Výcvikovo-poradenské činnosti v jednotlivých schválených oblastiach uskutočňujú tímy inštruktorov z členských krajín NATO na základe identifikácie požiadaviek irackej strany a ich následného schválenia v rámci NATO. Jedná sa o výcvik v oblasti likvidácie výbušnej munície a odmínovania, civilno-vojenského plánovania a reformy irackých bezpečnostných inštitúcií. V priebehu nasadenia sa aktivity rozšírili o oblasť odbornej prípravy zameranej na údržbu a opravy vojenskej techniky sovietskej výroby a oblasť vojenskej medicíny. NATO poskytuje školenie prostredníctvom pravidelných nasadení mobilných školiacich tímov a prostredníctvom seminárov a workshopov vedených členmi hlavného tímu operácie z Bagdadu a odborníkmi na riešenie problematiky. Školitelia prichádzajú do Iraku osobitne na tento účel. Všetky semináre a workshopy sú realizované formou *Train the Trainer* tak, aby vyškolení iracký personál mohol v budúcnosti poskytovať vlastnú odbornú prípravu novým irackým profesionálom.

V roku 2017 bol do Iraku vyslaný slovenský príspevok v počte 15 PrV v súlade s mandátom NR SR (uznesenie č. 880 z 13. októbra 2017) pre 25 vojakov OS SR. V rámci aktivity *Train the Trainer* uskutočnili výcvik 21 irackých inštruktorov (príslušníkov IBS) v požadovaných oblastiach manuálneho odmínovania. Kurz manuálneho odmínovania bol realizovaný v Bomb Disposal School v meste Besmaya v Iraku. V roku 2018 boli naplánované aktivity v rámci

nasadenia dvoch mobilných výcvikových tímov OS SR v NTCB-I v Iraku. Jeden tím sa zameria na výcvik v opravách a údržbe techniky sovietskeho pôvodu a druhý na oblasť odmínovania. Nasadenie tímov prebieha od konca januára do mája 2018. Druhá rotácia pre oba tímy bola naplánovaná od júla do októbra 2018. Pri Mobilnom tréningovom tíme (MTT) pre opravu a údržbu techniky sa jedná o 6 PrV a pre MTT pre oblasť odmínovania o 19 PrV. MTT pre opravu a údržbu techniky bude pôsobiť v kempe Taji a školiť príslušníkov IBS v oblasti údržby a opravy transportérov BVP-1 a tankov T-72. MTT pre oblasť odmínovania bude nasadený v kempe Beshmaya a bude viesť výcvik v mechanickom odmínovaní s použitím odmínovacej techniky BOŽENA 4. Hlavnou úlohou výcvikových tímov bude poskytnúť asistenciu pri budovaní kapacít IBS v požadovaných oblastiach podľa špecializácie vyslaných príspevkov.

3.5 Výcviková aktivita NATO v Pobaltí – Lotyšsko

„Pridáme sa tak k spojencom a ku konceptu, ktorý bol schválený na samite NATO vo Varšave v júli 2016. Jeho zámerom je demonštrovať solidaritu spojencov, odhodlanie, a schopnosť reagovať na akúkoľvek prípadnú agresiu. Samozrejme aj týmto krokom opätovne potvrdíme, že sme aktívnym členom NATO,“ povedal minister obrany SR **Peter Gajdoš** na zasadnutí vlády 25. apríla 2018. (MO SR, 2018) Počas jej rokovania bolo schválené vyslanie slovenských vojakov do Pobaltia v rámci posilnenej predsunutej prítomnosti NATO (enhanced Forward Presence - eFP)¹⁶. Vyslaním vojakov Slovensko naplnilo svoj záväzok zo summitu prijatý v rámci opatrení na posilnenie kolektívnej obrany NATO na východnej hranici. Krajiny V4 (ČR, SR, PR a Maďarsko) pôsobili v Lotyšsku postupne v štvrtročných cykloch počas celého roka.

Plnenie úloh v rámci výcvikového zoskupenia Štefánik podporujúceho výcvikové aktivity v Pobaltí v termíne od apríla do júna 2017 zabezpečovalo 149 PrV OS SR. V Lotyšsku sa zúčastnili výcviku, ktorého cieľom bol rozvoj vzájomnej interoperability ozbrojených síl členských krajín Aliancie a preverenie spôsobilosti zabezpečenia podpory hostiteľskej krajiny.

¹⁶ Koncept posilnenej predsunutej prítomnosti (enhanced Forward Presence – eFP) bol schválený predstaviteľmi členských štátov NATO na summite vo Varšave v roku 2016 ako odpoveď na zhoršujúcu sa situáciu vo východnej Európe. Podporuje aliančnú solidaritu s pobaltskými štátmi a Poľskom, posilňuje kolektívnu obranu krajín Aliancie. eFP je založená na stálom rozmiestnení mnohonárodných bojových zoskupení členských krajín NATO v sile posilnených mechanizovaných práporov (približne 1000 vojakov), v Litve, Estónsku, Lotyšsku a Poľsku (v každom štáte 1 prápor).

Činnosť jednotlivých bojových zoskupení riadia a zodpovednosť za ich výstavbu, prípravu a trvalé plnenie úloh nesú vedúce krajiny. Tie sú zároveň najväčšími poskytovateľmi síl a prostriedkov. Vedúce krajiny v bojových zoskupeniach budú pôsobiť dlhodobo, ďalší spojenci budú vojensky prispievať na princípe dobrovoľnosti a rotačným spôsobom. Vedúcou krajinou pre Estónsko je Veľká Británia, pre Litvu Nemecko, Kanada je pre Lotyšsko a USA pre Poľsko. Prvé jednotky eFP boli rozmiestnené v pobaltských štátoch začiatkom roku 2017 a operačnú spôsobilosť dosiahli v júni 2017. Vo februári 2018 pôsobilo v eFP 4 692 osôb.

Z vojenského pohľadu sa jedná o početne malú prítomnosť, ktorej hlavným cieľom je posilniť schopnosť odstrašenia prostredníctvom viditeľného prejavu aliančnej solidarity, zahrňujúcej odhodlanie brániť ostatných členov aliancie. Účelom eFP je posilnenie obranyschopnosti najexponovanejšej časti východného krídla NATO.

4 Quo Vadis? Alebo budúcnosť operácií NATO z pohľadu OS SR

Varšavský summit priniesol zásadnú zmenu v pohľade na zaručenie rovnakej úrovne bezpečnosti pre všetky členské štáty. Bezpečnostná situácia na východnom krídle donútila Alianciu modifikovať prístup k príprave a plánovaniu operácií/misií. Prihlásila sa k potrebe riešenia bezpečnosti navýšením hodnoty odstrašenia pred potencionálnym útokom. Aj keď je vojenský význam uvedeného kroku obmedzený, rozmiestnenie štyroch práporov v Pobaltí na princípe rotácie má svoju logiku. (Kufčák, 2016) Týmto spôsobom sa dajú zabezpečiť požadované vojenské kapacity. Ich výhodou je väčšia flexibilita síl, nevýhodou vyššie priebežné výdavky.

4.1 RS – Afganistan

Rok 2018 bol štvrtým rokom existencie afganskej vlády národnej jednoty, ktorá má primárnu zodpovednosť za bezpečnosť v krajine. Aj napriek tomu, že neustále prebiehajú bezpečnostné operácie ANDSF, bezpečnostná situácia v Afganistane je naďalej nebezpečná až extrémna, s neustálym vysokým rizikom priamych, či nepriamych útokov. Počet útokov vykonaných proti koalíčným jednotkám je štatisticky nižší, ale sú premyslenejšie a intenzívnejšie. Útoky proti afganskej vláde a afganským bezpečnostným zložkám sú cielenejšie, dobre organizované. Naďalej je vysoký počet obetí na civilnom obyvateľstve, ktoré je v nevýhodnej situácii medzi viacerými bojujúcimi stranami.

Koaličné sily v obmedzenom počte zostávajú v priestore operácie a to v úlohe poskytovateľa výcviku, asistencie a poradenstva. Vláda Afganskej islamskej republiky stále nie je schopná zabezpečiť stabilné bezpečnostné prostredie. V Afganistane naďalej pôsobí niekoľko povstaleckých skupín. Opozičné militantné sily (OMF) sa zameriavajú na vykonávanie kinetických a nekinetických aktivít proti koalíčným silám, vládnym inštitúciám a ich predstaviteľom, ako aj voči miestnemu obyvateľstvu. Medzi hlavné druhy kinetických aktivít patria priame a nepriame útoky s použitím ručných strelných zbraní, RPG, improvizovaných nástražných výbušných systémov vrátane samovražedných, raketových a mínometných útokov. Útoky OMF sú prevažne vykonávané na základne, kontrolné stanovišťa, výcvikové strediská ANDSF, ako aj na jednotky plniace operačné úlohy mimo základní. Úsilie OMF sa taktiež sústredilo na periférie veľkých miest a oblastí okolo diaľnice spájajúcej tieto mestá s cieľom udržať si vlastnú logistickú podporu. Najväčšie riziko útokov OMF je v provinciách Helmand, Kandahár, Nangarhar a Kunduz a tiež prioritne v hlavnom meste Kábule. Nekinetické aktivity OMF sú taktiež zamerané na zastráňovanie miestneho obyvateľstva a na informačnú kampaň. Riziko ohrozenia príslušníkov OS SR v priestore operácie je v závislosti od charakteru a miesta plnenia operačných úloh STREDNÉ až VYSOKÉ.

V blízkej budúcnosti by mali byť ANDSF ofenzívnejšie, pričom budú stavať na predchádzajúcich úspechoch ako napríklad, že Talibanu sa nepodarilo získať žiadne provinčné hlavné mestá. Zimná sezóna je tradične obdobím, keď sa afganské a povstalecké skupiny preskupujú a pripravujú sa na bojové obdobie na jar a v lete. Táto relatívna prestávka ponúka personálu ANDSF príležitosť zdokonaľiť výcvik a trénovať konkrétne postupy. Afganský prezident **Ashraf Ghani** osobne dohliada na rast ANDSF, zároveň takmer zdvojnásobil veľkosť pozemných síl.

V súvislosti s rozhodnutím NATO zachovať veľkosť misie RS aj v nasledujúcom období je predpoklad, že zostane aj príspevok OS SR v rozsahu danom mandátom NR SR (do 66 PrV). SR považuje za správne pripojiť sa k ostatným spojencom a podľa možností podporovať operáciu RS v oblasti výcviku, poradenstva a asistencie. Predpokladá sa pokračovanie podpory aj v rámci pripravovanej aliančnej iniciatívy tzv. Posilneného trvalého priateľstva, ktoré by malo byť pod civilným vedením, dohľadom a s obmedzeným počtom vojakov. Veľkosť slovenského príspevku je ťažké predpovedať, bude sa odvíjať od vývoja bezpečnostnej situácie, úrovne pripravenosti ANDSF, zámerov NATO a nových bezpečnostných hrozieb, ktoré môžu mať dopad na bezpečnostnú politiku SR.

4.2 NTCB-I Irak

Obrovské nasadenie irackých obranných a bezpečnostných síl za asistencie medzinárodného spoločenstva viedli k úspechom v bojových operáciách a faktickému vojenskému víťazstvu. Bezpečnostná situácia je však aj naďalej komplikovaná, predpokladá sa vedenie asymetrických operácií odporcami súčasného stavu. Aktuálnou výzvou zostáva stabilizácia post-konfliktnej rekonštrukcie oslobodených území. Vláda premiéra **Abádího** dokázala udržať relatívny politický klud, čo však bolo za cenu odkladania riešenia vnútropolitických problémov. OS SR budú v Iraku pôsobiť výlučne v rámci tzv. výcvikových, teda nebojových aktivít NATO so súhlasom Irackej republiky za podmienok vymedzených medzinárodnými zmluvami. Nebojový príspevok by mal Irackej republike pomôcť vybudovať bezpečnostné sily, ktoré budú v budúcnosti schopné zabezpečiť stabilitu svojej krajiny.

4.3 OS SR a ďalšie aktivity NATO

SR sa v rámci aktivít MKM v blízkej budúcnosti bude naďalej snažiť pripraviť a udržať deklarované sily nasadené v operáciách a misiách a taktiež udržať schopnosť ozbrojených zložiek pružne reagovať na rozhodnutia politického vedenia štátu. Predpokladáme, že za SR bude aj naďalej vo Veliteľstve NATO v Sarajeve pôsobiť 1 PrV. MO SR počíta s pokračovaním pôsobenia jedného civilného experta v oblasti likvidácie výbušných systémov v Úrade styčného dôstojníka NATO v Kyjeve.

V súvislosti s rozhodnutím NATO o posilnenej predsunutej prítomnosti NATO zväži SR formu a rozsah svojho možného zapojenia. Príspevok SR do tejto aktivity bude predmetom politického rozhodnutia vrátane súhlasu NR SR. Od júna 2018 do Lotyšska v rámci konceptu eFP ozbrojených síl členských krajín NATO na východnom krídle Aliancie smerujú dve 6-mesačné rotácie v počte do 150 príslušníkov OS SR. Mandát pre misiu s názvom Štefánik II. dňa 25. apríla 2018 schválila Bezpečnostná rada SR a vláda SR. Slovenskí vojaci budú pod velením Kanady pôsobiť vo výcvikovom priestore Adaži v Lotyšsku. Do Lotyšska bude vyslaná motorizovaná rota s prvkom velenia a riadenia, čata logistickej podpory a tím vojenskej polície. Presuny vojakov a techniky sa uskutočnia kombinovaným spôsobom (železničná, cestná doprava, aj po vlastnej osi). Do Lotyšska pôjde viac ako 30 kusov pásovej bojovej techniky, viac ako 40 kusov kolesovej techniky, viac ako 350 kusov ručných zbraní, dva mínometry, granátomet a ďalšie bojové prostriedky. V Lotyšsku pôsobia už od

novembra 2017 dvaja slovenskí styční dôstojníci, ktorí pripravujú podmienky na plánované pôsobenie našich vojakov v tejto krajine.

Záver

Zmenili sa po Varšavskom summite požiadavky na spôsobilosti nasaditeľných jednotiek OS SR? Určite áno. Príslušníci OS SR ako súčasť mnohonárodných síl prispievajú k bezpečnému a mierovému riešeniu sporov v rôznych regiónoch sveta, vyslúžili si dobré meno, vysoký kredit a takisto uznanie a obdiv od medzinárodných partnerov. Snahou velenia OS SR je vytvorenie podmienok pre prípravu a nasadenie PrV a zabezpečenie plnenia úloh podľa mandátu operácií/misíí. Musíme si však uvedomiť, že zmena bezpečnostného prostredia má dopad na vznikajúce krízové situácie a potrebu pripravenosti jednotiek. A keďže OS SR budú pôsobiť v rámci mnohonárodných jednotiek vyvstáva otázka: Aké zmeny musí Aliancia prijať, aby mohla čeliť novým bezpečnostným a obranným výzvam?

Generálny tajomník NATO **Jens Stoltenberg** počas vystúpenia na Varšavskom summite povedal: *„Svet je oveľa nebezpečnejším miestom ako pred niekoľkými rokmi. NATO reaguje rýchlo a rozhodne. Nechceme novú studenú vojnu ani nové preteky v zbrojení. Nechceme ďalšiu konfrontáciu. Zatiaľ čo posilňujeme naše odstrašenie a obranu, snažíme sa naviazať konštruktívny dialóg s Ruskom.“* (Natoaktual, 2016) Súčasný vývoj globálneho bezpečnostného prostredia si vyžaduje spoluprácu globálnych či regionálnych organizácií ako aj kombináciu civilných, vojenských a policajných spôsobilostí pri eliminácii vznikajúcich bezpečnostných hrozieb. Pozitívom je, že Aliancia zvýšila svoju angažovanosť a vytvára užšie partnerstvo s EÚ¹⁷.

Organizácie MKM budú aj naďalej uplatňovať komplexný prístup pri využívaní širokého spektra nástrojov a mechanizmov pre riešenie krízových

¹⁷ Napr. Stála štruktúrovaná spolupráca (Permanent Structured Cooperation – PESCO), ktorá vznikla 11. decembra 2017 ako posilnená spolupráca 25 členských štátov EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany. PESCO by malo napomôcť posilneniu tzv. európskeho piliera NATO, čím členské štáty EÚ, ktoré sú zároveň členskými krajinami NATO, potvrdzujú, že NATO so svojím princípom kolektívnej obrany zostáva ich hlavným garantom bezpečnosti. Vznik PESCO predstavuje historický míľnik v oblasti bezpečnostnej a obrannej spolupráce EÚ a je signálom jej akcieschopnosti. Zúčastnené členské štáty sa zaviazali spoločne zvyšovať a harmonizovať úroveň obranných spôsobilostí svojich ozbrojených síl, aby tie mohli lepšie spolupracovať pri napĺňaní cieľov PESCO. Dané spôsobilosti napomôžu budovaniu obranných spôsobilostí SR ako aj vyššej miere operačnej angažovanosti OS SR v misiách a operáciách. Rozhodnutie členských štátov EÚ zúčastniť sa PESCO je dobrovoľné.

situácií. Udržovanie stability a bezpečnosti prostredníctvom ich angažovania predstavuje optimálny a často aj jediný spôsob minimalizácie dopadov hrozieb na bezpečnostné záujmy SR a spojencov. Dnešné operácie/misie môžeme definovať ako multidimenzionálne, keďže zohľadňujú komplexnosť prístupu, vstupuje do nich široké spektrum personálu od vojakov až po civilných expertov, organizácií MKM, rôzne finančné zdroje. Úspech pri uplatňovaní mandátu v takýchto operáciách/misiách je možné dosiahnuť len akceptovaním novej geostrategickej a transatlantickej reality odzrkadlenej v potrebe aktualizácie Strategickej koncepcie NATO. NATO potrebuje stratégiu, ktorá stanoví, ako bude Aliancia čeliť zmenám v nepredvídateľnom a rýchlo sa meniacom prostredí. (Lindley-French, 2018) Ak má mať Aliancia skutočne odradzujúci a obranný charakter, musí byť jej hlavnou prioritou pripravenosť a rýchla reakcia smerujúca k zabráneniu vzniku rozsiahlych konfliktov alebo dôraznému odradeniu agresora.

Pri uplatňovaní mandátu na medzinárodné operácie sa dôraz kladie na efektívnu a účinnú spoluprácu, ktorá vedie k zaisteniu bezpečnosti na globálnej úrovni. NATO musí obnoviť schopnosti rýchleho dopĺňania síl, manévrovacie spôsobilosti a zjednodušiť komplikované mechanizmy krízového riadenia. Okrem Strategickej koncepcie potrebuje aj novú vojnovú stratégiu, ktorá plne integruje hybridné vojny, kybernetický priestor, boj proti terorizmu, ich vzájomné prepojenie a prepojenie na existujúce spôsoby vedenia bojových činností. Situácia vo svete pri zaručovaní stability a bezpečnosti si aj v budúcnosti bude vyžadovať medzinárodnú angažovanosť. Úloha Aliancie v rámci kolektívnej obrany musí byť podporená mnohonárodnými silami schopnými pôsobiť vo vzduchu, na mori, na pevnine, v kybernetickom priestore. Je potrebné zabezpečiť ich spoločný výcvik, interoperabilitu a možnosti zdieľania informácií. Preto si SR stanovila východiská (Komplexné civilno-vojenské pôsobenie SR v MKM) pre svoje pôsobenie v rámci MKM:

- a) zaisťovať vlastnú bezpečnosť prostredníctvom účasti na úsilí medzinárodného spoločenstva pri šírení mieru, stability a bezpečnosti a presadzovaní rešpektovania ľudských práv v súlade s princípmi Charty OSN a ďalšími zásadami medzinárodného práva,
- b) hľadať možnosti prevencie vzniku krízových situácií, čo je efektívnejším riešením aj z hľadiska zdrojov, ktoré by bolo potrebné vynaložiť na zvládnutie samotných kríz,
- c) aktívne participovať vo vojenskom krízovom manažmente,
- d) zvýšiť účasť v civilnom krízovom manažmente,

- e) zvýšiť efektívnosť pôsobenia prostredníctvom posilnenej spolupráce a koordinácie aktérov a nástrojov vojenského a civilného krízového manažmentu, rovnako ako rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci,
- f) podporovať posilnenie spolupráce medzinárodných aktérov v MKM, s dôrazom na spoluprácu EÚ – NATO,
- g) posilniť spôsobilosti v oblasti reformy bezpečnostného sektora,
- h) posilniť synergiu medzi civilnými aspektmi MKM a rozvojovou spoluprácou,
- i) podporovať lokálne vlastníctvo a prenos zodpovednosti do rúk miestnych politických autorít.
- j) zvýšiť úsilie zamerané na dosiahnutie komplementárnosti pôsobenia vojenských aj civilných aktérov krízového manažmentu v oblastiach, v ktorých sa ich pôsobenie prekrýva.

SR deklaruje, že jej svetová bezpečnosť nie je ľahostajná a je ochotná prispieť finančne aj materiálne v prospech medzinárodného mieru, podporovať iniciatívu a aktivity organizácií MKM. Angažovanosť SR v aktivitách MKM je prirodzenou súčasťou procesu zaručovania jej bezpečnosti a taktiež dôležitou úlohou z hľadiska plnenia medzinárodných záväzkov.

SR má potenciál a záujem podieľať sa na zvládaní a riešení krízových situácií vo svete, zúčastňovať sa operácií/misií MKM, čo jednoznačne deklaruje v kľúčových bezpečnostných dokumentoch.

Literatúra:

- BUČKA, P. - MAREK, J. 2017. Opatrenia NATO ku novej bezpečnostnej situácii na východe Európy. In: *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2017*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika, 2017. ISBN 978-80-8040-551.
- IVANČÍK, R. - JURČÁK, V. 2013. *Peace Operations of International Crisis Management*. Wyzsza Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczosci w Ostrowcu S., 2013, ISBN 978-83-936652-6-6.
- JURČÁK, V. a kol. 2009. *Organizácie medzinárodného krízového manažmentu*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika, 2009. ISBN 978-80-8040-387-4.

- KAZANSKÝ, R. - IVANČÍK, R. 2018. Kybernetická bezpečnosť a DDOS útoky. In: *Bezpečnostné fórum 2018*. Banská Bystrica, Interpolis, 2018, ISBN 978-80-972673-5-3.
- KUFČÁK, J. 2016. *Varšavský summit NATO: Kontrola po dvoleté ceste z Walesu*. Dostupné na internete: <http://www.amo.cz/cs/cr-v-nato-debata-o-obranne-a-bezpecnostni-politice/varsavsky-summit-nato-kontrola-po-dvoulete-ceste-z-walesu/>.
- LINDLEY-FRENCH, J. 2018. *Adapting NATO to an unpredictable and fast-changing world*. Dostupné na internete: <https://www.nato.int/docu/review/2018/also-in-2018/adapting-nato-to-an-unpredictable-and-fast-changing-world-defence-alliance-security/en/index.htm>.
- NEČAS, P. - UŠIAK, J. 2010. *Nový prístup k bezpečnosti štátu na začiatku 21. storočia*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl gen. Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši, 2010. ISBN 978-80-8040-401-7.
- ROŽŇÁK, P. - KUBEČKA, K. a kol. 2018. *Země Visegrádu a migrace; Fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. Ostrava: KEY Publishing, 2018. ISBN 978-80-7418-292-1.
- UŠIAK, J. 2018. *Security – related Cooperation among the V4 States*. Politics in Central Europe, Vol. 14, No. 2, DOI: 10.2478/pce-2018-0008, ISSN 1801-3422.
- Bezpečnostná stratégia SR 2005. Dostupné na internete: <https://www.mod.gov.sk/data/files/833.pdf>
- Bezpečnostná stratégia SR (návrh 2017). Dostupné na internete: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=26912>
- Document AC/322-D(2016)0017, CONSULTATION, COMMAND AND CONTROL BOARD (C3B), C3 Taxonomy Perspective, Baseline 2.0.
- Komplexné civilno-vojenské pôsobenie SR v medzinárodnom krízovom manažmente. Dostupné na internete: http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-161828?prefixFile=m_
- NATO STANDARD AJP – 01 Allied Joint Doctrine, Edition E, Version 1, Feb. 2017, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/602225/doctrine_nato_allied_joint_doctrine_ajp_01.pdf.
- Správa o pôsobení SR v aktivitách medzinárodného krízového manažmentu za rok 2017. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2018-112>

- Správa o pôsobení SR v aktivitách medzinárodného krízového manažmentu za rok 2016. Dostupné na internete: http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovania_Detail?idMaterial=26355
- EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE, (2018), PESCO. Dostupné na internete: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/34226/permanent-structured-cooperation-pesco-factsheet_en
- Ministerstvo obrany SR, 2018. Dostupné na internete: <https://www.mod.gov.sk>, http://www.mod.gov.sk/41755-sk/bezpecnostna-rada-a-vlada-schvalili-navrh-na-vyslanie-slovenskych-vojakov-do-pobaltia/?day=2019-03-01&_od=2018-09-04&_do=2018-09-04.
- NATO, 2018. Dostupné na internete: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_22598.htm?selectedLocale=en, http://www.natoaktual.cz/special-summit-nato-ve-varsave-2016-dqa-/na_projekty.aspx?c=A160405_144542_na_zpravy_m02, <https://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/slovak/art1.html>, <https://shape.nato.int/missionarchive>, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_132685.htm?selectedLocale=en.
- JOINT FORCE COMMAND NAPLES, 2018. Dostupné na internete: <https://jfcnaples.nato.int/hqsarajevo/about-sarajevo-/what-is-nato-hq-sarajevo>, <https://jfcnaples.nato.int/kfor/about-us/history>.
- RESOLUTE SUPPORT MISSION IN AFGHANISTAN, 2018. Dostupné na internete: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_113694.htm?selectedLocale=en, <https://www.rs.nato.int/about-us/mission.aspx>, <http://www.rs.nato.int/news-center/feature-stories/2018-feature-stories/what-to-expect-in-2018>.
- ALLIED MARITIME COMMAND. 2018. Dostupné na internete: <https://mc.nato.int/missions/operation-sea-guardian.aspx>.